

עו"ד חיים קנת

השימוש בסמים קלים, מותר ואסור, בעיקר, אסור!

חיים קנת, עו"ד - יועמ"ש איפ"א

קפה מוסדרים. שלטון החוק בהולנד נהג במשך שנים רבות במדיניות סובלנית לנושא שימוש בסמים קלים. מדיניות זו אינה מעוגנת בחוק. מתמיד, שימוש, הפרצה, והחזקת סמים, לרבות סמים קלים, הגם שנעשים באמצעות בתי הקפה, היו מחוץ לחוק ומעולם לא הוכנסו לגדר החוק. למרות זאת, מדיניות המשטרה ובתי המשפט בהולנד לפחות מאז שנת 1970 היא, כי שימוש בסמים קלים לצריכה עצמית, תיסבל. אך יש לשים לב כי קיימת הקפדה כי באותם מקומות לא ימכרו סמים קשים.

חוגי המצדדים בישראל, בעד שימוש בסמים קלים, ימצאו סיבות רבות מדוע להתיר שימוש בסמים המוגדרים כ"סמים קלים", לעומת אלו אשר יותר שמרנים, אשר ימצאו סיבות רבות מדוע לא להתיר את השימוש.

המצדדים ישוו את השימוש בסם קל לשתית אלכוהול או צריכת ניקוטין ויעלו טענה של חוויית ה"הי" לעונג עצמי. המתנגדים לעומת זאת ישימו את הדגש על הנזק וההתמכרות לסמים, על הסכנה להתדרדרות לפשע ולעבריינות, הנזק הרפואי והגופני הנגרם למשתמש בסם וכדומה.

הגם שהשימוש בסמים בישראל הינו מחוץ לחוק, אנו רואים תופעה של הקלה מסוימת של בתי המשפט והחוק לעבריינים נתפסים בשימוש בסמים קלים לצריכה עצמית. בהחלטה תקדימית, ביקר שופט בימ"ש השלום בעכו את לשכת התביעות של משטרת ישראל והמליץ לשקול אי הגשת כתבי אישום נגד נאשמים חסרי עבר פלילי, במקרים בהם מדובר בהחזקת סמים קלים לשימוש עצמי. בית המשפט ביטל את כתב האישום וכתב בהחלטתו: "אני ממליץ ללשכת תביעות עכו לשקול אם לא מן הראוי, שלא להגיש כתבי אישום נגד נאשמים חסרי עבר פלילי במקרים, שבהם מדובר בהחזקת סם קל לשימוש עצמי. זאת, כדי לפנות את יומנו של בית המשפט, העמוס דיו, לדון בתיקים רציניים יותר". ייאמר מיד, כי אין השקפה זו של השופט המלומד, מדיניות של בתי המשפט. המחוקק טרח והגדיר כל סם כסם מסוכן ללא הבדל. שימוש בסם הינו עבירה על החוק ואין הקלות כלשהן באם הסם הוא קל או קשה.

לאחרונה התרבו הוויכוחים הציבוריים לשימוש בצמח ה"גת". רבים מצדדים בהתרה בשימושו לעומת רבים אחרים, אשר לא כל כך מצדדים בהיתר לשימוש בצמח זה, לעומת מה שנקרא בציבור "סמים קלים".

לאחרונה שמעתי בתוכנית טלוויזיה את ההסבר להיתר לשימוש בצמח ה"גת", שההיתר נובע מסיבות פוליטיות, חברתיות, עדתיות ותרבותיות. הסבר זה לדעתי אינו במקום. החוק בישראל בנושא סמים, הינו החלטי וברור. חל איסור מוחלט בין היתר על גידול, ייצור, הפקה, הכנה, החזקה או שימוש בסם מסוכן. שימוש בסם הינו עבירה על החוק בישראל ואין הבחנה בין אם הסם נחשב כ"סם קל" או "סם קשה". כל הסמים, מוגדרים כסמים מסוכנים. רשימת החומרים המוגדרים כסמים מסוכנים, נמצאת בתוספת הראשונה לפקודה. הפקודה מתירה שימוש בחומרים מסוימים, מתחת לכמות מוגדרת וכן לשימוש רפואי. התוספת הראשונה לפקודה, היא רשימת החומרים שהוגדרו כ- "סמים מסוכנים". בתוספת השנייה לפקודה, מנויות כמויות הסמים, המגבילה את ההחזקה בהם וכמות, אשר הינה מעבר להן, נחשבת כעבירה של סחר בסמים.

הגם, שעל פי החוק, אין כל הבחנה בין "סמים קלים" לבין "סמים קשים", מקובל להתייחס לסמים, אשר אינם, בדרך כלל, מביאים את המשתמשים בהם לחוסר תפקוד כללי (כגון: מריחואנה) כ"סמים קלים" וכאלה אשר השימוש בהם גורם להתמכרות קשה ההופכת את המשתמש בו, בסופו של דבר, למושפע ובלתי שולט בעצמו, כ"סמים קשים".

למרות שעל פי החוק בישראל אין כל הבחנה בין סוגי סמים כקלים וכקשים, רמת הענישה והחומרה בה נוקט החוק הינה שונה בהתייחסות, שבין סמים קלים וקשים.

על פי פקודת הסמים המסוכנים (נוסח חדש), התשל"ג-1973 קיימת אפשרות לבתי המשפט להטיל על העובר על החוק, עונש מרבי חמור, של עד 25 שנות מאסר בפועל וקנס גבוה מאוד. החזקה או שימוש בסם, לצריכה עצמית בלבד, יכולה לגרור אחריה עונש של מאסר של שלוש שנים או קנס מקביל, בעוד שסחר בסמים יכול לגרור אחריו עונש של עד 20 שנות מאסר.

היכוח הציבורי, לאבחון בין שימוש ב"סמים קלים" ו"סמים קשים", מתנהל במשך שנים רבות, בחברה הישראלית, כמו בחברות אחרות של מדינות העולם. החברה ההולנדית, נחשבת למתירנית ביותר בנושא זה ואילו בחברה בישראל למרות חילוקי הדעות, רבות יותר הדעות ש"כנגד" מאשר ה"בעד".

לאחרונה קראתי מאמר שפורסם בביטאון איפ"א הולנד בנושא זה.

המצב המשפטי בהולנד הוא כי הפצה של סם מסוג חשיש, קנאביס ומריחואנה לציבור הרחב מוסדרת באמצעות בתי

האם היתה ירידה בפשע בשנים האחרונות בארה"ב?

האוקלוסייה בעקבות נידת תושבים מאזורי המזרח והצפון לטובת הדרום והמערב. שיעור ילודה נמוך בעקבות ההגירה ל"רצועת השמש", הדקנות האוקלוסייה בעיר והעדפת הפרברים על פני העיר הורידה את רמת השירותים לאזרח וגרמו לעליה בפשיעה. שיעורי ילודה גבוהים שהיוו גידול של כ-2% באוקלוסיית ארה"ב אירעו אחרי מלחמת העולם השנייה. בין השנים 1946 ועד 1964, נולדו כ-7.8 מיליון אמריקאים. "המרכז הלאומי האמריקאי" הציג נתוני שיא של לידת 4.3 מיליון תינוקות. הדבר תרם ליציבות ופריחה כלכלית ובעקבותיה ירידה בפשיעה. בעבר, השימוש בסמים היה יותר נגיש וקל, בעקבות ההגבלות שהיו בשנות ה-70 החל שימוש נרחב יותר בכלי נשק התופעה גרמה לעלייה בפשיעה. לאורך רוב ההיסטוריה האמריקאית, מדידת האלימות והפשע לא הייתה אפשרית ברמה המקומית וסטטיסטיקה לאומית בעלת משמעות, נוצרה רק בדור האחרון. היו בעיות טכניות באיסוף החומר והמוסד היחיד שקיבל דיווחים שוטפים על אירועי הפשיעה היו תחנות המשטרה המקומיות והעירוניות. מדידת מגמת הפשיעה הייתה בעלת עדיפות נמוכה ואף הוערכה כנמוכה מפאת ניגוד עניינים של המשטרה כגוף, שאינו רוצה בהכרח להראות את ממדי הפשיעה, לא התקיים פיקוח על אגירת נתוני הסטטיסטיקה.

ארה"ב אחרי שנות ה-90

בספרו רב המכר של פרופ' לויט "פרוקונומקס" המסביר את צניחת שיעורי הפשע בשנות ה-90 כתוצר של חוק הפלות, שחוקק בשנות ה-70. חוק זה אפשר למיליוני נשים בארה"ב לעבור הפלה באופן חוקי ולמנוע הולדת תינוקות לא רצויים ובעלי אופי קרימינאלי שעלולים להפוך בבגרותם לפושעים.

אתי מאור, סטודנטית למשפטים במכללת "שערי משפט"

שיעור קטן בהורדת פשיעה

ד"ר ערן ישראל

בשנה האחרונה מרבים להביא דוגמאות מארה"ב לגבי משטרות עירוניות ומודלים שהביאו לירידה בפשיעה. נבדוק האם אכן ירדה הפשיעה.

מעט על המשטרה האמריקאית, או יותר נכון המשטרות האמריקאיות. 750,000 שוטרים. 40,000 בניו יורק. בין השנים 1996-2001 הושקעו 9.4 מיליארד דולר בשיטור קהילתי, רוב התקציב הושקע ב-150,000 תיקני שוטרים קהילתיים. יחידת המשטרה הבסיסית היא תחנת משטרה עירונית. היחס בין שוטרים לקצינים 1:50 (גם במדינות אחרות, לדוגמא, קנדה. במשטרת אדמונטון יש 1600 שוטרים ורק 28 קצינים, רובם בדרגות עד מפקח). השוטרים הם שוטרים, כל התפקידים שאינם משטריים, מבוצעים על ידי אזרחים. בישראל יש קצין על כל שלושה שוטרים ועומס מטות מעל התחנה. ארה"ב מחזיקה בשיא העולמי (במדינות דמוקרטיות) בתחום הענישה, מבחינת חומרה, כמות אסירים, עונש מוות. כשמדברים בארה"ב על "אפס סובלנות" כלפי תופעות פשיעה, הם מתכוונים לזה ברצינות. בישראל, רוצח יכול להשתחרר "ממאסר עולם" לאחר 14 שנות מאסר, בארה"ב יש סיכוי טוב שהוא יוצא להורג, או שלא יראה חופש עד סוף ימיו. על חופשות לרוצחים לא שמעו שם. לשאלה לגבי אלימות כלפי שוטרים, למשל הריגת שוטר, השיב לי קצין משטרה אמריקאי, מעיר לא גדולה: "הוא לא ישודר...".

השילוב של ענישה מחמירה, תקיפות, אפס סובלנות, תגובה מיידית, נוכחות, עשתה את העבודה בניו יורק וגם בערים אחרות. חשוב לציין שבנוסף לכך ההשקעה הגדולה ביותר היא בשיטור הקהילתי. במשרד המשפטים, הוקם משרד העוסק בפיתוח קידום ותקצוב שיטור באוריינטציה קהילתית. הגידול המרשים ביותר בכוח אדם משטרה, בעשור האחרון, קשור בשוטרים קהילתיים.

האם הייתה ירידה בפשע בשנים האחרונות בארה"ב?

אתי מאור, סטודנטית למשפטים במכללת "שערי משפט" ארה"ב לפני שנות ה-90

משנת 1920 ועד שנות ה-70 הייתה החברה האמריקאית, חברה של צריכה המונית שהתבטאה בייצור המוני של מכוניות בשיטת הסרט הנע. האוקלוסייה התעשרה מאוד ורמת החיים עלתה. מאפייניה הבולטים היו: התפתחות תעשיית עתירת הידע וההון ותעשיית המטוסים.

מאז שנות ה-70 חלה ירידה משמעותית בשיעור גידול

ואילו בקליפורניה נותרה המכונית כשבוע ימים ללא פגע. כאשר ניגש פיליפ זימברדו למכונית בקליפורניה והחל לשבור אותה בפטיש הצטרפו אליו אנשים מכובדים ועזרו לו לשבור את המכונית.

מסקנתם של החוקרים ווילסון וקיילינג, התבססה על התיאוריה הזו, שהפשיעה והאלימות מתרחשים בכל מקום כאשר מסירים מחסומים התנהגותיים של כבוד, הערכה, התחשבות ואכפתיות. אלימות גוררת עוד אלימות לכן יש להדוף כל מקרה פשע ולו הקטן ביותר שעשוי להוביל לפשיעה רחבה יותר. לאחר 20 שנה, בניליון "האינטרס האמריקאי" פרסמו שוב, אותם שני פרופסורים את הדעיכה של הפשע במהלך אותה תקופה, מאז פורסם מאמרם המהפכני, החלונות השבורים.

ניו יורק העיר שימשה מופת לירידה דראסטית בהיקף הפשיעה. ג'וליאני סיפר שכאשר נכנס לתפקיד החליט להפסיק את אוירת הטרור ששלטה ברחובות. הצעד הראשון היו נגד מנקי שמשות המכוניות האגרסיביים. מגמה הנקראת "אפס סובלנות לפשיעה ואלימות".

ישום שיטה זו החלה בשנת 1994 בעיר ניו יורק. רמת הריצחות ירדה כבר ב-1995. נרשמו שיעורי ירידה גבוהים בפשיעה בשנים 1999-1990.

בנוסף לכך העירייה דאגה להתערבות אגרסיבית של עובדים סוציאליים ושירותים חברתיים שתרמו תרומה להפחתה בפשע.

תרומת העיר ניו יורק:

ראש העיר של ניו יורק, דאז, רודולף ג'וליאני, תרם בפועלו ובמנהיגותו והיה החלוץ ומעמודי התווך שתרמו להפחתת הפשע בעיר. העיר הוכתרה כעיר הבטוחה ביותר בארה"ב ובזכות ישום השיטה המפורסמת של "החלונות השבורים" ו"הסבלנות האפסית".

נתונים סטטיסטיים לגבי ירידה בפשיעה בתקופת כהונתו מעידים על ירידה חדה במקרי הרצח (המהווים 57% ממקרי הפשיעה לעומת פשעים אחרים).

בשנת 1990-2,245 מקרי רצח, לעומת 2003-597 מקרי רצח. בעיר ניו יורק הייתה ירידה של 60% ברמת הפשיעה. וילאם בראטון, מפקד משטרת ניו יורק, צוטט בראיון עיתונאי: "אם זה יכול היה להתבצע בניו יורק, זה יכול להתבצע בכל מקום." הסטטיסטיקה הפלילית והמודלים שהפעיל בראטון בניו יורק כללו שיטור קהילתי, ירידה קבועה, לאורך מספר

שנים, של אחוזי הפשיעה לסוגיה.

רודולף ג'וליאני אשר כיהן כראש העיר של ניו יורק במהלך שתי כהונות בשנים: 2002-1993, נתפס כאחד המנהיגים

במדינות בהם הוכרה ההפלה באופן חוקי חלה ירידה חדה של 50% בשיעורי הפשע.

הענקת סמכויות נרחבות לבתי משפט נמוכים, לקציני משטרה ולעובדים סוציאליים הסתברה כמורידת פשיעה.

התארגנות של התושבים בשכונות מגוריהם בשיתוף עם המשטרה תרמה להפחתה ניכרת בגניבות רכוש ובעקבות כך עלה ביטחונם האישי של התושבים.

חלה ירידה בייצור ושימוש בכלי נשק מסוג הקרוי "חצי אוטומאטי", בעקבות ההגבלות על שימוש, חלה ירידה משמעותית במקרי הרצח אצל צעירים 23% ירידה בכל רמות הפשיעה בשנים 1999-1993.

נמצא קשר ברור בין תנאי תעסוקה ודאגה לעובד כגורם להפחתה בפשיעה, כאשר יש הכנסה ממוצעת, עבודות חוקיות, אפשרויות להרוויח שכר גבוה. לעומת זאת, העיר "דטרויט" שהתבססה בעבר על תעשיית המכוניות ופרנסה אלפי משפחות נקלעה למשבר כלכלי בעשור האחרון, בעקבות התמודדות ותחרות מול תעשיית המכוניות היפניות.

קשיים אלה מעלים את רמת הפשיעה בעיר.

בנוסף לחוקים המוזכרים, חוק ההפלות, הגבלות בשימוש בכלי נשק. תרמה התנועה הפמיניסטית אחרי שנות ה-80 להפחתה בפשיעה בעקבות חוקים נגד עבירות מין.

התיאוריות העיקריות שתרמו להפחתה בפשיעה:

החלונות השבורים, הינה התיאוריה הבולטת והידועה שתרמה להפחתה בשיעורי הפשע. לפני 24 שנים, התפרסם בכתב העת האמריקני אטלנטיק, מאמר מהפכני של שני פרופסורים צעירים למדעי ההתנהגות, ווילסון וקיילינג, שבה מתואר הפשע בשנת 1982, פשיעה גואה וגבוהה מאוד בארה"ב ובניו יורק בפרט.

חיי האזרחים היו נתונים בסכנת חיים בגלל הפשיעה שארבה בכל פינה, ברחובות, ברכבת התחתית, לכלוך והזנחה עירונית בלתי נסבלת. לטענת שני החוקרים, לנוכח המצב הקשה המשטרה צריכה לנקוט ביד קשה במהירות ובאינטנסיביות כתגובה לכל פשע, אפילו קטן. לדוגמה, אם חלון יופץ והמשטרה לא תאכוף את הפשע "הפעוט", יוביל המעשה לפשיעה נוספת וגוברת ואף אלימה יותר.

בנוסף, הציעו לרדוף עד חורמה אחרי משחיתי הקרונות ברכבת התחתית. עצותיהם אומצו על ידי ראש העיר ג'וליאני ומפקד משטרת ניו יורק, בראטון.

כתבה זו של שני המלומדים התבססה על ניסוי שנערך ע"י פיליפ זימברדו מאוניברסיטת סטנפורד בשנת 1969: הצבת מכונית עם מכסה מנוע פתוח ברובע "ברונקס" ובעיירה שקטה בקליפורניה. התוצאות היו מאלפות. ברובע ברונקס, בתוך דקות, המכונית פורקה ע"י בני משפחה אחת,

ומנהלי המשברים המובילים בעידן המודרני, בעת אסון התאומים בשנת 2001.

המרכיבים העיקריים שתרמו להורדת הפשיעה בתקופת כהונתו של ג'וליאני היו בעיקר מנהיגותו, תכנון ועבודה קשה ואינטנסיביות של הצוות שהקים, שינוי מהפכני ואמיתי בתוך הארגון המשטרתי. ובנוסף לכך, מעקב אחרי סטטיסטיקת הפשע, העצמתם של מפקדים מקומיים, מיקוד בהשגת תוצאות ולא בתשומות.

טקטיקות אפקטיביות, נקבע שמפקדיה של משטרת ניו יורק חייבים לפתח טקטיקות ברורות ויעילות בטיפול בפשיעה וגורמיה באופן ברור ומובנה ולא מקרי. הצבת מספר רב של שוטרים במדים באזור מסוים באופן תמידי. קביעת נקודות בדיקה לרכבים גנובים.

מעקב אחרי איזור מסוים על ידי שוטרים ללא מדים, או בלשים. "עוקץ" - שיטה לתפיסתם של סוחרים בסחורה גנובה וחנויות המוכרות אלכוהול לקטינים.

פיקוח משותף עם סוכנויות שונות במוקדי פשיעה חמורה. סיוורים יומיים בביניים כדי לתפוס משיגי גבול אשר נכנסו לשטח ללא רשות בעליו.

שיטת מיפוי פשיעה הפכה להיות חלק בלתי נפרד ממשטרת ניו יורק, באמצעות שיטה ממוחשבת המתבצעת על ידי מפה צבעונית המצביעה על מוקדי פשע (פרטו וקומפסטט).

למרות שאוכלוסיית ארה"ב מונה רק כ- 5% מאוכלוסיית העולם, אוכלוסיית האסירים בארה"ב שוברת שיאים ומגיעה עד לכדי 25% מאוכלוסיית האסירים העולמית. (נתונים שהתפרסמו ב 2008).

בארה"ב כלואים בכל זמן נתון יותר מ- 2.3 מיליון אסירים, שהורשעו במגוון רחב של עבירות. קרימינולוגים ברחבי העולם טוענים כי תקופת העונשים אשר מוטלים על אשמים בארה"ב הינן ארוכות ואינן תואמות את מהות הפשע. גם את כמות האסירים ביחס לאוכלוסייה מובילה ארה"ב.

במדינה כלואים 751 אסירים לכל 100 אלף תושבים, בהשוואה למדינות מערביות (אנגליה וגרמניה) כ- 100 לכל 100 אלף תושבים.

הממשל בארה"ב החליט לנהוג ביד קשה כלפי עבריינים ואת התוצאות רואים בבתי הסוהר, אך גם בירידה בפשיעה. המסקנה פשוטה, כאשר יש מדיניות ברורה, נחישות בלחימה בפשיעה, יעילות והשקעה בכוח אדם ואמצעים, מדיניות ענישה מחמירה ואפס סובלנות לכל סוגי הפשיעה, בתי הסוהר עמוסים, אך הפשיעה ברחובות יורדת דרמטית.

